

หนังสือรวมบทความและบทเสวนา
การประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 8

ผู้คน
ดนตรี
ชีวิต

สรุปการเสวนา
“สนามแห่งลุ่มเสี่ยง
กับการทำงาน
ของนักมานุษยวิทยาพื้นถิ่น”

ผู้ดำเนินการเสวนา

อาจารย์อานันท์ นาคคง

คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิทยากร

คุณวัฒน์ บุญจับ

นักอักษรศาสตร์ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์
กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม

พระครูวินัยธร กนตสีโล

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพน กรุงเทพฯ

วันที่ 25 มีนาคม 2552 เวลา 11.30-12.30 น.

ห้อง 407 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

พิธีกร : การเสวนาเรื่อง สนามแห่งสับสนเกี่ยวกับการทำงานของนักมานุษยวิทยาพื้นถิ่น มีวิทยากรผู้ร่วมเสวนาดังนี้ คือ อาจารย์อานันท์ นาคคง นักมานุษยวิทยาการดนตรีจากมหาวิทยาลัยศิลปากร และหัวหน้าวงดนตรีกอไฟ่ ซึ่งเป็นวงดนตรีไทยร่วมสมัย อาจารย์อานันท์จะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการเสวนาและจะร่วมในการเสวนาด้วย วิทยากรท่านที่สอง คือ พระครูวินัยธร มานพ กนุตสีโล พระครูสอนศีลธรรม และเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วิทยากรคนที่สาม คืออาจารย์ วัฒนนะ บุญจับ นักอักษรศาสตร์ระดับชำนาญการพิเศษ สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร

ในช่วงแรก คือ การทำความเข้าใจประเด็นหลักที่ว่า นักมานุษยวิทยาพื้นถิ่นทำงานกับเรื่องของเสียงอย่างไรบ้าง ขอเรียนเชิญอาจารย์อานันท์ นาคคง ดำเนินการเสวนา

อานันท์ : เนื่องจากในการประชุมวิชาการครั้งนี้ มีรายการที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับเสียงในมิติของนักมานุษยวิทยา หรือในวิชาแขนงอื่นๆ ที่มีความสนใจในศาสตร์ทางเสียงอยู่แล้ว ในการเสวนาหัวข้อนี้ จึงจะไม่กล่าวถึงเรื่องศาสตร์ทางเสียง หรือมิติของมานุษยวิทยา

ประเด็นเริ่มต้นที่ทำให้เราได้มาเสวนากันบนเวทีนี้ เกิดจากบุคคลสำคัญคนหนึ่งซึ่งขณะนี้เดินทางไปรับปริญญาคุณวุฒิปันจิติกิตติมศักดิ์ ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา คุณเอนก นาวิกมูล เจ้าของผลงานที่ถือว่ามีคุณค่าในเชิงวิชาการ เจิงประวัติศาสตร์ และเป็นแรงบันดาลใจ ให้กับคนอื่นเป็นจำนวนมากในเรื่องนี้ นั่นคืองาน

เขียนเชิงวิชาการเรื่อง *เพลงนอกศตวรรษ*¹ ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างจัดพิมพ์ ครั้งใหม่โดยสำนักพิมพ์มติชน ศิลปวัฒนธรรม คุณเอนกตั้งใจทำงานรวบรวมข้อมูลเรื่องนี้อย่างจริงจังตั้งแต่ พ.ศ. 2518 จนถึงวันปิดต้นฉบับการจัดพิมพ์ครั้งที่สี่เมื่อ พ.ศ. 2550 ตลอดเวลานั้น คุณเอนกยังคงแก้ไข ตรวจสอบและทำงานอยู่กับหนังสือที่เขาผูกพันเล่มนี้

สิ่งที่เป็นที่หัวใจในการที่ควรจะต้องมีคุณเอนกอยู่บนเวทีนี้ด้วย ก็คือว่า หนังสือเล่มนี้ไม่ว่าคุณเอนกเขียนอย่างไรก็ไม่มีวันจบ เพราะขาดหัวใจของหนังสือ ซึ่งก็คือ “เสียง” เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ เป็นถ้อยคำ เป็นเรื่องเล่า เป็นเนื้อเพลง ที่คุณเอนกได้ตั้งใจฟังแล้วฟังอีก แล้วจึงถอดคำออกมา ตรวจสอบกับเจ้าของเพลงที่ยังมีชีวิตอยู่ในเวลานั้น แล้วยังไปตรวจทานความหมายกับผู้คนที่เกี่ยวข้องกับงานวรรณกรรมชิ้นนี้ในเวลานั้น แต่คุณเอนกบอกว่างานนี้เขียนอย่างไรก็ไม่จบ เพราะไม่มีการเคลื่อนไหวของสิ่งที่ เป็น “เสียง” อยู่ในหนังสือนี้

วันนี้ เจ้าของเสียง เจ้าของความรู้บางคนได้ล้มหายตายจากไปแล้ว ฉะนั้น วันนี้ คงเป็นช่วงเวลาของการคุยย้อนหลังว่า ระหว่างการทำงานนั้นพบปัญหาในการสร้างงานและในการศึกษางานข้อมูลอย่างไรบ้าง ซึ่งคงไม่ใช่งานของคุณเอนกเพียงคนเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานภาคสนาม ที่ต้องถ่ายถอดเสียงจากการรวบรวมข้อมูลภาคสนามให้ออกมาเป็นเอกสาร เป็นเนื้อร้อง เป็นเพลง แต่ก็ทำได้เพียงการจดบันทึกเป็นตัวอักษร เป็นคำสั่งอื่นๆ อีกมากนั้น ไม่สามารถที่จะเขียนเป็นตัวหนังสือได้

¹ เอนก นาวิกมูล, *เพลงนอกศตวรรษ* (2521), พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: มติชน, 2550).